

NIELEGALNA MIGRACJA I JEJ RODZAJE NA PRZYKŁADZIE PRZEJŚCIA GRANICZNEGO WARSZAWA – OKĘCIE W LATACH 2009-2014

Paweł WILK

Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora

Streszczenie: Niniejszy artykuł jest próbą analizy nielegalnej migracji we współczesnej Polsce. Migracja powiązana jest z identyfikacją, jak również z integracją poszczególnych kategorii grup czy osób, którzy z różnych powodów znaleźli się na terytorium Polski. Owa migracja nie zawsze jest legalna, może być woluntarna, albo wynikać z czynników agresji, wojny, zniewolenia lub totalitaryzmu. Obecnie na świecie mamy około 200mln. Migrantów. W artykule podjęty został też temat wybranych problemów nielegalnej migracji, w okresie 2009-2012, którą wykryto na lotniczym przejściu granicznym w Warszawie – Okęcie. Opisany został sposób odpowiedzi na problem migracyjny, w tym azylanckie, oraz metody radzenia sobie z dużą ilością imigrantów na lotniczym przejściu granicznym.

Słowa kluczowe: migracja, imigranci, przestępczość, nielegalni imigranci, przepływ migracji, bezpieczeństwo.

WSTĘP

Migracje zagraniczne w ostatnich latach znacznie przybierają na sile. Liczba migrantów w skali świata zbliża się do 200mln. Czynnikiem tego zjawiska jest wiele. Ludzie starają się dostać tam gdzie łatwiej żyć, gdzie mają większe szanse na sukces. Oprócz tego typu dobrowolnych migracji są też migracje dokonywane nie z własnej woli, na skutek prześladowań we własnym kraju, wojen domowych, rewolucji czy agresji z zewnątrz.

Niniejsza publikacja omawia wybrane kwestie nielegalnej migracji występujących w latach 2009-2012 w lotniczym przejściu granicznym PSG Warszawa – Okęcie, odpowiada na nie ze strony polityki imigracyjnej i azylowej oraz przedstawia metody walki z nią w lotniczym przejściu granicznym.

1. Cechy migracji

W efekcie lokalizacji geograficznej Polski a wyniku wielu przemian ekonomiczno-społecznych i procesów ustrojowych, Polska, na przełomie XX i XXI wieku znalazła się wśród rozwiniętą gospodarczo i uprzemysłowioną częścią zachodnią tego kontynentu, uwarunkowaną na dobrze rozwiniętych systemach rządów demokratycznych, a ubogą Europą Wschodnią i Azją – należącą do krajów słabo rozwijających się, uwarunkowanych na różnolitych systemach rządów. Usytuowanie takie Polski powoduje i powodowało, że była ona wprawdzie postrzegana przez cudzoziemców

jako kraj tranzytowy między Azją ubogą Europą Wschodnią, a bogatą Zachodnią. W centrum przemian polityczno-gospodarczych sytuacja w naszym kraju zaczęła się powoli zmieniać, od momentu przystąpienia Polski do (UE 2004r.) a później do Układu Schengen (2007r.) Polska stała się krajem energicznie rozwijającym się a migranci, równocześnie ci nielegalni szczególnie z krajów azjatyckich zaczęli upatrywać nasz kraj jako docelowy.¹

U podstaw dorobku prawnego z Schengen leży swoboda przepływu osób, a co idzie za tym zniesienia kontroli na granicach wewnętrznych państw członkowskich Unii Europejskiej. W celu zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa, strony układu uzgodniły i podjęły specjalne działania kompensujące zniesienie kontroli polegające przede wszystkim na zintensyfikowaniu kontroli na granicach zewnętrznych, ale również wzmocnieniu kooperacji w zakresie bezpieczeństwa i polityki azylowej, ustanowieniu jednolitych zasad kontroli i wspólnej polityki wizowej oraz współpracy policyjnej i sądowej. Ważnym elementem działań stało się nasilenie kontroli o charakterze policyjnym w głębi terytorium państw członkowskich.

O tym zjawisku można wnioskować na podstawie badań, w których, spośród ogółu badanych 425 respondentów, 339 osób (86,9%) nie starało się o stały pobyt w Polsce. Tak spory odsetek wynika z faktu, iż w Polsce istnieje określona procedura przyznawania zezwolenia na osiedlenie się. Aby cudzoziemiec mógł starać się o stały pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, muszą być spełnione określone okoliczności, np.: uzyskanie zezwolenia na zatrudnienie, zawarcie związku małżeńskiego przez cudzoziemca lub wykonywanie innej pracy zarobkowej, prowadzenie działalności gospodarczej, podjęcie nauki. Muszą jednakże zachodzić przy tym okoliczności uzasadniające zamieszkiwanie cudzoziemca na terytorium Polski przez okres dłuższy niż 12 miesięcy². Z tych powodów tylko 51 osób (13,0%) aplikowało uzyskanie stałego pobytu w Polsce.

Masowość i częstotliwość występowania migracji ma kierunek wzrostowy. Ten wzrost wskazuje związek ze zwiększeniem się ogólnej liczby ludności na świecie, z rozwojem nowoczesnych środków komunikacji i informacji masowej, które pomagają w podejmowaniu decyzji o wyjazdach i ich realizację. W wyniku tych procesów przemienia się stopniowo przedmiot szczególnego zainteresowania socjologów badaniami nad migracją. Najciekawsze dotąd prace dotyczyły procesów adaptacji migrantów do kultury ludności miejscowej i faz dotyczących zmian.

Postawy, wartości i aspiracje migrantów, które zdaniem S. Nowaka są same w sobie ważnym przedmiotem badań socjologa. Bada on, jak one się kształtują, od

¹ J. Balicki, P. Stalker, *Polityka imigracyjna i azylowa*, Warszawa 2006,

² Fr. M. Hankins, *Adaptation*, [w:] *Encyklopedia of the Social Science*, t. 1.

jakich społecznych czy osobowościowych czynników zależy ich treść i intensywność oraz, co równie istotne, jak określają one ludzkie działania³.

2. Migracja nielegalna a funkcjonowanie systemu europejskiego

Stan badań nad nielegalną migracją jest niedostateczny, co tłumaczone jest faktem, iż zagadnienie to w formie masowej zapoczątkowało się dopiero w XX wieku. O ile w państwach Europy Zachodniej nauka o nielegalnej migracji cudzoziemców osiągnęła poziom bardzo zaawansowany, o tyle w Polsce studia i prace badawcze ostatnich lat mają charakter wstępnych badań. Sytuacja ta jest zrozumiała, gdyż migracja cudzoziemców na szeroką skalę stała się w naszym kraju dopiero na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Czynniki powstania tego zjawiska znamy raczej z relacji samych migrantów niż z pogłębionych badań

Nielegalni migranci, nie dostrzegając realnych możliwości życia w ojczystym kraju, usiłują osiedlić się w Polsce. Jest ona dla nich krajem tranzytowym lub docelowym, gdzie mogą się zatrzymać, jeżeli nie uda im się przedostać do Niemiec lub nie mają środków niezbędnych do dalszej podróży. Robią wówczas starania o uzyskanie w Polsce prawa stałego pobytu. Pojawiają się ogromne trudności w ocenie skali nielegalnej migracji. Trudności te rosną, gdy mamy do czynienia z danymi szacunkowymi dotyczącymi nieregularnej migracji nie w jednym kraju, lecz w grupie państw. Oszacowanie i porównanie liczby migrantów w państwach członkowskich Unii Europejskiej jest niezwykle złożonym i trudnym zadaniem.

Dla większości nielegalnych migrantów praca jest ważniejsza niż status i wiążące się z tym procedury, toteż wolą przebywać w kraju nielegalnie i być atrakcyjniejsi na rynku pracy. Duża część nich niechętnie stara się o zalegalizowanie swojego pobytu, częściej używają fałszywych dokumentów aby móc bez ograniczeń poruszać się w kraju. Cudzoziemcy, z których część nadal Polskę traktuje jako kraj tranzytowy, starają się umknąć krajowej ewidencji albowiem zgodnie z procedurami Konwencji Dublin II osoby, które złożą wniosek pobytowy w Polsce z chwilą znalezienia się w innym kraju oraz kontroli legalności pobytu zgodnie z postanowieniami Konwencji są odsyłane do kraju, w którym złożyły wniosek po raz pierwszy. Odrębnym zjawiskiem związanym z nielegalną migracją jest wykorzystywanie rodzimych pracodawców przez cudzoziemców ubiegających się nielegalnie o pracę w Polsce, których głównym celem jest wyjazd do innego kraju Europy Zachodniej. Po wypełnieniu całej procedury związanej z zatrudnieniem, mają legalne dokumenty uprawniające do przekroczenia granicy zewnętrznej i tym samym znajdują się na obszarze europejskim, wtenczas

³ K. Jacewicz, *System wartości młodzieży Czeczenii*, Koszalin 2007.

nie stawiają się w wyznaczonym miejscu, a ich celem podróży staje się nielegalna migracja do jednego z krajów Europy Zachodniej.⁴

Przystąpienie Polski do strefy Schengen to komfort w stopniu swobodnego przepływu osób, towarów, usług i kapitału przez granicę wewnętrzną. Zjawisko to przyniosło za sobą wiele nowych i trudnych do identyfikacji zagrożeń. Najważniejszym i najistotniejszym zagrożeniem związanym ze zjawiskiem nielegalnej migracji stała się przestępczość związana z nielegalnym przerzutem osób.

3. Patologia procesów migracyjnych

W Polsce pojawiły się intensywnie działające grupy przestępcze, które rozkręciły swoją działalność czerpiąc z niej znaczne zyski.

Z problematyką nielegalnej migracji, a zwłaszcza zorganizowanego przerzutu osób wiąże się także poważne zagrożenie jakim jest zjawisko handlu ludźmi, a zwłaszcza kobietami. Metoda działania sprawców polega na dostarczaniu kobiet często pod przykrywką legalnej oferty pracy, która w efekcie kończy się wywiezieniem do domów publicznych gdzie zmusza się je przemocą fizyczną, psychiczną oraz aplikowaniem środków odurzających do uprawiania nierządu. Kobiety z „seks biznesu” przybywają do Polski wraz ze swoimi opiekunami. Przeważnie są to Rosjanki, Ukrainki i Białorusinki. Co rusz przewożone są do Europy Zachodniej, chociaż czasami, Polska jest dla nich krajem docelowym. Przy przekraczaniu granicy posługują się przerobionymi paszportami zarówno polskimi jak i rosyjskimi. Procederem tym kierują dobrze zorganizowane grupy przestępcze o powiązaniach międzynarodowych czerpiąc z niego pokaźne zyski.

Problemem nie tylko socjologiczno-prawnym ale socjologicznym jest zjawisko wykorzystywania demokratycznego charakteru ustaleń prawnych dla prowadzenia nielegalnych procederów. Prawa migrantów w Polsce zwarte są w szerokim katalogu aktów prawa krajowego, europejskiego oraz w umowach międzynarodowych. Najważniejszym aktem prawnym Rzeczypospolitej Polskiej jest Konstytucja. Ten akt normatywny jest zwierciadłem obecnego stosunku państwa do spraw społecznych, politycznych i gospodarczych. Ze względu na jego wagę, za bardzo pozytywną trzeba uznać deklarację zapewnienia wolności praw człowieka (art. 5) co znaczy także ochrony prawnej obcokrajowców⁵. Fundamentalnym aktem normatywnym bezpośrednio chroniącym obywateli innych państw jest Ustawa o cudzoziemcach z 12 grudnia 2013 r., łącząca ochronę interesów państwa z gwarancjami realizacji praw cudzoziemców w Polsce. Wprowadza regulacje prawne, które pozwalają na swobodny rozwój ruchu turystycznego, przyjazdów w celach gospodarczych czy han-

⁴ L. Kacprzak, J. Knopek, *Bezpieczeństwo państw a procesy migracyjne*, Piła 2008.

⁵ D. Jurczak, *Nielegalna migracja cudzoziemców na pograniczu polsko-niemieckim 1996-2000. Studium socjologiczne*, WSiE TWP, Olsztyn 2009.

dlowych, równocześnie wyposażając organy państwowe w instrumenty niezbędne do przeciwdziałania napływowi nielegalnych migrantów. Rozmiar regulacji ustawowej obejmuje wszystkich cudzoziemców, określając, że jest to każda osoba nieposiadająca obywatelstwa polskiego. Ustawa precyzuje zasady i warunki wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przejazdu przez to terytorium, pobytu na nim i wyjazdu cudzoziemców z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, tryb postępowania oraz organy właściwe w tych sprawach. Status prawny nielegalnych migrantów określa ww. ustawa. Wydalanie cudzoziemców i zobowiązanie ich do opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej określają przepisy prawa zawarte w art. 88-100 tejże ustawy, które wyliczają powody z jakich przyczyn cudzoziemcowi wydaje się decyzję o wydaleniu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz określają szczegółowe warunki decyzji o wydaleniu. Przepisy prawne dotyczące odpowiedzialności cudzoziemców za nielegalne przekroczenie granicy Rzeczypospolitej Polskiej zawarte są w Kodeksie Karnym jak również w Kodeksie Wykroczeń.

W 2005 roku nielegalne przekroczenie granicy stanowiące przestępstwo z art. 264 § 1 KK zostało zdefiniowane i przekwalifikowane w kodeksie wykroczeń w art. 49a. § 1 KW „Kto wbrew przepisom przekracza granicę Rzeczypospolitej Polskiej podlega karze grzywny”⁶. Ten zapis niestety ośmielił do podejmowania prób nielegalnego przekraczania granicy, gdyż konsekwencje związane z nieudaną próbą przestały być tak bolesne i dotkliwe.

W walce z organizowaniem innym osobom przekroczenia wbrew przepisom granicy RP pod groźbą kary pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8 został wprowadzony przepis art. 264 § 3 KK, dzięki któremu dano silne narzędzie do walki z zorganizowaną przestępczością związaną z przerzutem i handlem ludźmi.

Przedstawione akty prawne jednoznacznie ukazują sankcje, jakich mogą spodziewać się cudzoziemcy nielegalnie przekraczający granicę polską wbrew obowiązującym przepisom.

Istotnym elementem związaną z pomocą prawną migrantom są organizacje rządowe w tym Urząd do Spraw Cudzoziemców, Departament Polityki Migracyjnej MSWiA, Zespół ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, Komenda Główna Straży Granicznej oraz organizacje pozarządowe m.in. Polska Akcja Humanitarna, Caritas Polska, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Fundacja „Dzieci Niczyje”, Fundacja Ocalenie. Przedstawiony pogląd na temat patologicznych zjawisk powiązanych z migracją uświadomią, że podejmowanie badań nad następującymi zjawiskami współgra z nową tendencją w badaniach socjologicznych polegającą na zwracaniu uwagi na los człowieka - migranta i na jego, czasem ryzykowne dążenie do własnej wizji szczęścia.

⁶ Kodeks wykroczeń, 2006 r.

Migracja indywidualna jako próba realizacji własnej wizji dobra. W tradycji socjologicznej trwała jest tendencja patrzenia na migracje jako zjawisko masowe, wiąże wielkie grupy ludzi. Ale coraz to większa liczba badaczy zwraca uwagę na potrzebę nowego podejścia do tego zjawiska.

Zdaniem Roberta B. Woźniaka, badania socjologiczne nad zjawiskiem migracji ciągle postępują i będą podlegać ustawicznym zmianom. Ze względów socjologicznych istnieje potrzeba podziału migracji na mikro-, mezo-, makro- a nawet megamigracje. Klasyczny jest podział migracji na dobrowolne i przymusowe, w których zupełnie inaczej aktualizują się postawy społeczne⁷.

Brunon Bartz uważa, że migracja może być postrzegana nie tylko jako proces przystosowania się do systemu społecznego, ale także jako próba indywidualnego rozwiązania problemów życiowych. W tym sensie migranci, a więc również wysiedleńcy, ponoszący w konsekwencji cały ciężar ucieczki, znajdują się w centrum uwagi. Próba zaspokojenia potrzeb osobistych na drodze migracji wywodzi się najczęściej z napięć powstałych w psychice człowieka przez negatywne następstwa⁸.

Według teorii Hondricha⁹ negatywne następstwa oznaczają, że ktoś znajduje się w następującej sytuacji:

- a) nie ma dostępu do dóbr materialnych i niematerialnych związanych z potrzebami życiowymi,
- b) widzi inne osoby, w tym siebie, wcześniej lub później w roli posiadaczy tych dóbr,
- c) widzi szansę ich osiągnięcia,
- d) chce te dobra mieć.

Między wysoką oceną dobra a możliwością dysponowania nim powstaje napięcie, które Hondrich nazywa zakłóceniem harmonii. Pojęcie dobra ma dla potencjalnych migrantów funkcję wyjątkową, gdyż wpływa na ich decyzję o wyjeździe¹⁰.

Jan Sztumski pisze: Człowiek - ujmowany ontogenetycznie - żyje zarówno w środowisku naturalnym, jak i społecznym. Styka się w nim z dużą liczbą zjawisk przyrody, społecznych, materialnych i niematerialnych. Niektórym z nich ludzie nadają szczególne znaczenie, uważają je za wyjątkowo cenne ze względu na ich właściwości, jakie rzeczywiście mają. Składają się one na osobliwy świat wartości, który stanowi obok naturalnego i społecznego, kolejne środowisko egzystencji człowieka¹¹.

⁷ R.B. Woźniak, Socjologiczne implikacje migracji cudzoziemców w Polsce. Studium pogranicza polsko-niemieckiego, Uniwersytet Szczeciński, Rozprawy i Studia T(CDX), Szczecin 1999, s. 42.

⁸ B. Bartz, Idea wielokulturowego wychowania w nowoczesnych społeczeństwach, Duisburg - Radom 1997, s. 43.

⁹ K.O. Hondrich, Wirtschaftliche Entwicklung, Soziale Konflikte und politische Freiheiten, Frankfurt/M. 1970, s. 53.

¹⁰ K.O. Hondrich, Wirtschaftliche Entwicklung, Soziale Konflikte und politische Freiheiten, Frankfurt/M. 1970, s. 53 i nast.

¹¹ J. Sztumski, Człowiek i wartości, Katowice 1992.

Wiedza na temat współczesnych migracji może być zdobywana na podstawie publikowanych statystyk, analiz i opracowań, materiałów statystycznych, materiałów ludnościowo-ewidencyjnych, badań socjologicznych¹². Dostarcza ona wtedy znakomitego materiału do analizy zjawisk masowych.

Indywidualizujące to podejście do migrantów wcale nie musi być przeciwstawiane bogatej w Polsce tradycji podchodzenia do migrantów jako członków określonych grup narodowościowych i społecznych. Przebieg formowania się grup mniejszościowych nadal pojawia się. Ponieważ nadal pomocna mogłaby być tutaj teoria tworzenia się imigranckich grup etnicznych, formułowana przez autorów „Chłopa polskiego w Europie i Ameryce”¹³.

Ważnym przedmiotem zainteresowania Thomasa i Znanieckiego był proces kształtowania się społeczności o mieszanej strukturze społecznej. W przedstawionej teorii formowania się grup etnicznych Znaniecki wyróżnił pięć etapów tworzenia się społeczności polsko-amerykańskiej:

- a) utworzenie i zorganizowanie domu noclegowo-stołówkowego,
- b) założenie towarzystwa wzajemnej pomocy,
- c) powstanie gminy o charakterze parafialnym,
- d) powstanie polskiej dzielnicy,
- e) tworzenie się organizacji o charakterze ponadterytorialnym (ponadlokalnym).

Znaniecki uwzględnił oczywiście te etapy migracji, które mógł objąć swoimi własnymi badaniami¹⁴.

Badając nielegalną migrację cudzoziemców w strefie pogranicza polsko-niemieckiego zauważono potrzebę wyodrębnienia faz wrastania migrantów w życie, stawiając pytanie badanym. Czy widzi Pan(i) realną szansę normalnego życia w przyszłości tu w nowym kraju lub w kraju ojczystym dla siebie i rodziny? Otrzymałem odpowiedź, że to sprawa nie prosta. Trzeba ją rozwiązywać etapami.

4. Sytuacja migrantów w Polsce

Czy Polska powinna tworzyć jakąkolwiek ofertę integracyjną dla nielegalnych migrantów? To bardzo ważne i jednocześnie trudne pytanie. Przystąpienie RP do Układu z Schengen pociągnęło za sobą wiele przemian społecznych, prawnych i gospodarczych. Swobodny przepływ towarów i osób spowodował pojawienie się wielu zagrożeń ale i nowych możliwości. Polska stanęła na straży ochrony ważnego odcinka

¹² R.B. Woźniak, *Socjologiczne implikacje migracji cudzoziemców w Polsce*. Studium pogranicza polsko-niemieckiego, Uniwersytet Szczeciński, Rozprawy i Studia T(CDX), Szczecin 1999, s. 42.

¹³ W.J. Thomas, F. Znaniecki, *Chłop polski w Europie i Ameryce*, Warszawa 1976, s. 8.

¹⁴ St. Lisiecki, *Robotnicy cudzoziemscy w strukturze społeczeństwa zachodniopomorskiego*, Poznań 1991, s. 176.

granicy zewnętrznej wspólnoty państw Unii Europejskiej o długości 1580,77 km, granicząc z Okręgiem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej, Białorusią i Ukrainą, a więc państwami o nasilonym stopniu migracji. Z tak strategicznym położeniem oraz restrykcjami jakie przyjęliśmy z chwilą przystąpienia do UE oraz Układu z Schengen nasuwa się pytanie, czy jako Państwo posiadamy skuteczną, czytelną i funkcjonalną politykę migracyjną? Czy dysponujemy niezbędnymi instrumentami jakimi powinno dysponować państwo realizując wytyczne do jakich zostaliśmy zobligowani? Światowy kryzys gospodarczy zbiegł się z transformacją jakiej poddane zostało nasze państwo. Pojawiła się obawa napływu fali migrujących cudzoziemców, którzy do tej pory Polskę traktowali jako kraj tranzytowy a w chwili obecnej postanawiają w nim pozostać. Zapewnienie pracy i warunków bytowych w tym edukacji, opieki zdrowotnej, warunków mieszkaniowych wiąże się z dużymi nakładami finansowymi. Oprócz tego pojawia się problem dostosowania administracji rządowej a także edukacji społecznej w integracji z migrantami. Powstają ośrodki oraz areszty w celu wydalenia dla cudzoziemców, wszystko po to, by wypełnić warunki umów do jakich zostaliśmy zobligowani, ale czy to wystarczy, czy jako Państwo jesteśmy przygotowani by tym cudzoziemcom przedstawić konkretną ofertę? Skutki braku określonych rozwiązań mogą być bolesne i dotkliwe dla obu stron, zarówno dla tych ludzi, którzy w akcie desperacji zapewnienia warunków bytowych swoim rodzin, będą szukać nielegalnych źródeł pozyskiwania środków finansowych, angażując się m.in. w międzynarodową przestępczość oraz współpracując i wchodząc w struktury organizacji terrorystycznych. Czego ilustracją mogą być doświadczenia niektórych państw europejskich.¹⁵

Aktualnie nie dysponujemy skutecznymi instrumentami dzięki, którym moglibyśmy przedstawić ofertę nielegalnym migrantom, ich niezadowolenie może wiązać się z rozwojem wszelkiego rodzaju patologii oraz fali przestępczości. Niewątpliwie należy stworzyć własny model integracji cudzoziemców, dostrojony do zmieniającej się sytuacji politycznej i gospodarczej oraz realiów panujących w naszym kraju. Znaczną rolę odgrywa w tym edukacja międzykulturowa i społeczna za pośrednictwem, której można otworzyć lukę rynku pracy oraz edukować społeczeństwo na proces integracji. Również za pośrednictwem cjasnej polityki międzynarodowej poprzez różne kanały przekazu, również za pośrednictwem organizacji współpracujących w krajach o nasilonym stopniu migracji wysyłać informacje, dotyczące szczegółowych danych dla osób, które zamierzają przybyć do naszego kraju, czego mogą oczekiwać, jakie są realia życia w Polsce, jakie przesłanki muszą być spełnione aby otrzymać prawo pobytu oraz jakie grożą niebezpieczeństwa i sankcje prawne związane ze statusem nielegalnego migranta.

¹⁵ E. Borawska-Kędzierska, K. Strąk, *Polityka wizowa, azylowa i imigracyjna*, Warszawa 2009

5. Zmiany prawa w zakresie nielegalnego przekroczenia granicy państwowej jako odpowiedź na zmieniającą się sytuację polityczno-społeczną w III RP

Sytuacja polityczna w której znalazła się Polska po 1989 roku stworzyła konieczność nowelizacji ustawodawstwa na wielu płaszczyznach, w tym związanego z nielegalnym przekroczeniem granicy państwowej. Pierwszym krokiem było uchwalenie Kodeksu karnego z 1997 roku. Nowe unormowania przedstawione przez kodeks, choć konieczne i idące w dobrym kierunku, nie w pełni nadążały za zmieniającą się sytuacją społeczną i polityczną.

Ustawodawstwo III RP w stosunku do prawodawstwa z okresu PRL uzyskało mniej represyjny charakter, czego postaciami są również regulacje dotyczące nielegalnego przekroczenia granicy państwowej. Ewolucja ustroju przyniosła ze sobą uproszczenie ruchu granicznego, możliwość wyjazdu do wielu państw bez konieczności uzyskania wizy i zbędnych formalności. Perspektywa wyjazdu zagranicznego stała się wyłącznie kwestią woli obywatela, państwo przestało ingerować w tę sferę. Konsekwencją tego była zmiana charakteru ewentualnych przypadków nielegalnego przekroczenia granicy państwowej. W teraźniejszych czasach nie ma ono już najczęściej wymiaru politycznego, ani związanego z działalnością dysydencką, ani też - o czym wspomniano przy okazji omawiania ustawodawstwa PRL - nastawionego na uniknięcie służby wojskowej na rzecz III RP i redukcję w ten sposób rezerw osobowych obronności państwa.¹⁶ Większym problemem stali się emigranci z ubogich rejonów Europy wschodniej i Azji szukający lepszych warunków życia i próbujący w związku z tym nielegalnie dostać się na terytorium państw zamożniejszych niż te, z których pochodzą. Problem nielegalnego przekroczenia granicy państwowej urósł więc nieco z kategorii politycznych w stronę kategorii socjologicznych. Zgodnie z ogólnie widoczną tendencją do osłabienia penalizacji czyny takie nie zasługują więc na traktowanie ich jako przestępstwa, lecz raczej powinny być oceniane jako wykroczenia¹⁷.

Jednym z najważniejszych wydarzeń politycznych w Polsce po 1989 roku było przystąpienie do Unii Europejskiej 1 maja 2004 roku. Integracja europejska pociągnęła za sobą konieczność dostosowania w wielu obszarach polskiego prawodawstwa do standardów prawa wspólnotowego. W zakresie prawodawstwa dotyczącego Układu z Schengen, do którego docelowo Polska zamierzała przystąpić, dostosowanie to polegało m.in. na uchwaleniu Ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o straży

¹⁶ A. Florczak, *Uchodźcy w Polsce między humanitaryzmem a pragmatyzmem*, Toruń 2003

¹⁷ T. Bojarski, *Kierunki zmian dokonanych w kodeksie karnym z 1997 roku. Charakterystyka ogólna*, [w:] T. Bojarski, K. Nazar, A. Nowosad, M. Szwarczyk (red.), *Zmiany w polskim prawie karnym po wejściu w życie kodeksu karnego z 1997 roku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006, s. 30-31.

granicznej i niektórych innych ustaw¹⁸. Dążono do wniosku, iż przestępstwo z art. 264 § 1 k.k., czyli podstawowy typ nielegalnego przekroczenia granicy państwowej, jest zwykłym naruszeniem porządku administracyjnego i nie powinien być dłużej traktowany jako przestępstwo. W związku z tym wspomniany artykuł kodeksu karnego został powyższą ustawą uchylony przez co przestał być przestępstwem. Jednocześnie czyn taki stał się wykroczeniem stypizowanym poprzez wprowadzony tą samą ustawą art. 49a kodeksu wykroczeń, który zagrożony był już jedynie karą grzywny¹⁹.

Potrzeba dostosowania polskiego ustawodawstwa do regulacji wspólnotowych jest najbardziej istotnym, ale nie jedynym motywem wprowadzenia tej zmiany. W uzasadnieniu do projektu omawianej ustawy podniesiona została kwestia, iż art. 264 § 1 k.k. uznaje każde naruszenie granicy państwowej naruszające warunki określone w ustawie o ochronie granicy państwowej za przestępstwo. Nawet nieumyślne przekroczenie granicy państwowej, związane z ruchem turystycznym, było traktowane tak samo. Tymczasem analiza danych statystycznych za 2001 rok wykazała, że na ponad 4 tysiące postępowań przygotowawczych wszczętych na podstawie art. 264 § 1 k.k., aktem oskarżenia objęto tylko 27% spraw. Co więcej, najsurowszą z kar przewidzianych za to przestępstwo - czyli bezwzględne pozbawienie wolności, bez zawieszenia tej kary - orzeczono jedynie w 72 przypadkach, co stanowi nawet 2% wszystkich postępowań. Oznacza to, że mając na uwadze racjonalizację ścigania oraz skuteczną realizację zasady nieuchronności kary, zasadnym było złagodzenie przewidywanej sankcji karnej i traktowanie tego czynu jako wykroczenia. Istotny jest również fakt, iż ustawodawstwa Republiki Federalnej Niemiec, Republiki Czeskiej i Republiki Słowackiej także uznają czyny mieszczące się w ramach art. 264 § 1 k.k. za wykroczenia²⁰.

Uchylenie art. 264 § 1 k.k. nie pociągnęło za sobą zmian w kwalifikowanych typach przestępstwa nielegalnego przekroczenia granicy państwowej. Utrzymano dotychczasowe regulacje art. 264 § 2 i 3 k.k., przy czym treść § 2 należało zmodyfikować, ponieważ po uchyleniu przestępstwa z art. 264 § 1 k.k., nowym podstawowym typem przestępstwa nielegalnego przekroczenia granicy państwowej stał się dotychczasowy typ kwalifikowany z § 2. Na marginesie warto też wspomnieć, że czyny z art. 264 § 2 i 3 k.k. dodano do wykazu przestępstw w ustawie o świadku koronnym, przez co umożliwiono stosowanie tej instytucji do zwalczania przestępstw związanych z nielegalnym przekroczeniem granicy państwowej²¹.

Mimo ogólnie pozytywnej krytyki powyższych zmian, podniosły się również głosy, iż dekryminalizacja została przeprowadzona w sposób nieprzemyślany. Występek z art. 264 § 1 k.k. można było popełnić jedynie umyślnie, stąd brak było podstaw

¹⁸ Ustawa z dnia 22.04.2005 r., o zmianie ustawy o straży granicznej i niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2005 r., nr 90, poz. 757.

¹⁹ A. Herzog, Zmiany w kodeksie karnym w 2005 r., *Diariusz Prawniczy* 2006, nr 1, s. 53-54.

²⁰ Uzasadnienie projektu ustawy, druk nr 3384 Sejmu RP IV kadencji.

²¹ A. Herzog, *op.cit.*, s. 54.

do karalności jeżeli przekroczenie granicy nastąpiło w sposób nieumyślny w wyniku lekkomyślności lub niedbalstwa (np. zabłądzenie podczas wędrowki turystycznej, niezauważenie znaków granicznych bądź przejścia granicznego). Tymczasem każde wykroczenie, zgodnie z art. 5 k.w. popełnić można zarówno umyślnie jak i nieumyślnie, chyba że ustawa przewiduje inaczej. Brak jest takiego zastrzeżenia w przepisie art. 49a k.w. Trudno podejrzewać, aby intencją ustawodawcy było rozszerzenie odpowiedzialności za nielegalne przekroczenie granicy państwowej także na przypadki nieumyślne. Należy więc się opierać na rozsądnej wykładni²².

Pewne obawy budzi wśród niektórych autorów jednocześnie samo brzmienie uzasadnienia dekryminalizacji omawianego czynu. Zdaniem R. Zawłockiego, kuriozalnym jest uzasadnienie, iż „Proponowana regulacja służy racjonalizacji ścigania oraz skutecznej realizacji zasady nieuchronności kary”. Twierdzi on, iż nie można doszukiwać się konkretnych związków pomiędzy dekryminalizacją czynu zabronionego, a „racjonalizacją ścigania” i „skutecznością karania”. Zawłocki przypuszcza, iż mamy tu do czynienia z zastanawiającym lapsusem językowym autorów uzasadnienia, którzy mieli prawdopodobnie na myśli „racjonalizację karalności (penalizacji)” owego czynu. Podobnie, za niekonsekwentną uważa on dekryminalizację typu podstawowego przestępstwa nielegalnego przekroczenia granicy państwowej, przy jednoczesnym utrzymaniu kwalifikowanego typu tego przestępstwa z art. 264 § 3 k.k. Pomijając problemy praktyczne, prowadzi to bowiem do sytuacji, w której organizowanie wykroczenia jest przestępstwem. Zasady tej trudno doszukiwać się w regułach obowiązującego prawa karnego sensu largo²³.

Dekryminalizacja przestępstwa z art. 264 § 1 k.k. była krokiem słusznym. Nadmierna represyjność prawa w przypadku nielegalnego przekroczenia granicy państwowej bez współdziałania z innymi osobami, ani uciekania się do groźby, przemocy lub podstępu, nie jest wskazana. Jak wykazano, po 1989 roku znaczna większość przypadków nielegalnego przekroczenia granicy państwowej nie była na tyle groźna, aby stosować wobec ich sprawców karę pozbawienia wolności. Zmiana sytuacji politycznej spowodowała, że państwo przestało się tak obawiać uciekinierów bądź imigrantów politycznych, nikt też nie zabrania wyjeżdżać z kraju, również zdeklarowanym opozycjonistom. Art. 264 § 1 k.k. zaczął więc penalizować jedynie przypadki rzeczywiście błahe, wynikające głównie z niewiedzy, roztargnienia lub zaniedbania. Ponieważ w momencie wprowadzania tej nowelizacji Polska była już członkiem Unii Europejskiej, oraz członkiem Schengen które pozwala na swobodne przekraczanie granic wewnętrznych Unii Europejskiej w każdym miejscu i czasie,

²² A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Wyd. 5, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 563-564.

²³ R. Zawłocki, *Kodeks karny „śmietnikowy”* [w:] S. Pikulski, M. Romańczuk-Grącka, B. Orłowska-Zielińska [red.], *Tożsamość polskiego prawa karnego*, Pracownia Wydawnicza ElSet, Olsztyn 2011, s. 78-79.

łagodne potraktowanie występku z art. 264 § 1 k.k. i uchylenie go, należy ocenić pozytywnie.

6. Fałszerstwa dokumentów uprawniających do przekraczania granicy państwowej

Dokumenty uprawniające do przekraczania granicy państwowej są jednym z najistotniejszych elementów kontroli, który realizują funkcjonariusze Straży Granicznej bezpośrednio na linii granicy. Dlatego też proces kształcenia funkcjonariuszy SG w zakresie znajomości budowy i zabezpieczeń oraz analizy dokumentów jest istotnym i nieodzownym elementem szkolenia realizowanym w specjalnie do tego powołanych ośrodkach szkoleniowych SG.

W Polsce trzy szkoły odpowiedzialne są za edukację specjalistyczną funkcjonariuszy Straży Granicznej tj. Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie, Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej z siedzibą w Koszalinie oraz Ośrodek Tresury Psów Służbowych w Lubaniu.

W Centralnym Ośrodku Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie za szkolenie merytoryczne z zakresu analizy dokumentów uprawniających do przekraczania granicy państwowej odpowiedzialny jest Zakład Graniczny i znajdujący się w nim Zespół Kontroli Granicznej. W Zespole pełnią służbę oficerowie z wieloletnim stażem i doświadczeniem w bezpośredniej ochronie „zielonej” granicy i kontroli ruchu granicznego, którzy posiadają także przygotowanie pedagogiczne do pełnienia roli wykładowców i specjalistów. Tematyka jaką się zajmujemy związana jest bezpośrednio z tym, co dzieje się podczas kontroli granicznej oraz z czynnościami jakie wykonują funkcjonariusze w poszczególnych jej fazach. Jednym z najistotniejszych elementów szkolenia adeptów sztuki ochrony granicy jest nauka o dokumentach, umiejętność właściwej ich analizy, ze szczególnym uwzględnieniem budowy i zabezpieczeń dokumentów, w tym pobytowych oraz uprawniających do przekraczania granicy z uwzględnieniem dokumentów państw Unii Europejskiej i państw trzecich.

Tabela 1 Liczba fałszerstw wg obywatelstw osób posługujących się sfałszowanymi dokumentami i technik fałszerstwa w 2009 r.:

Państwo	RAZEM	Cudzy dokument	Skradziony in blanco	Podrobiony	Podrobiona strona	Podrobiony stempel	Podrobiona karta pobytu lub tytuł pobytowy	Przerobiona karta pobytu lub tytuł pobytowy	Przerobiona wiza	Podrobiona wiza	Wiza wydłużona w urzędzie	Wymiana fotografii
Albania	1				1							
Benin	2				2							
Białoruś	1					1						
Chiny	6		1	3							2	
Egipt	2										2	
Ghana	1											1
Gwinea Równikowa	2	2										
Irak	2	2										
Iran	2										2	
Irlandia	1				1							
Jamajka	1											1
Kamerun	1	1										
Kongo	1										1	
Kuba	1			1								
Mołdowa	1							1				
Mongolia	2										2	
Nigeria	26	14		3	6				1	1		1
Polska	5	1		1	3							
Rosja	1			1								
Serbia	1											1
Sierra Leone	1	1										
Syria	1	1										
Turcja	4	1	2						1			
Ukraina	11		1		4						3	3
Uzbekistan	1						1					
RAZEM	78	23	4	9	17	1	1	1	2	1	12	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane statystyczne Nadwiślański Oddział Straży Granicznej.

Tabela 2 Liczba fałszerstw wg obywatelstw osób posługujących się sfałszowanymi dokumentami i technik fałszerstwa w 2010 r.

PAŃSTWO	RAZEM	Wiza wyłudzona w urzędzie	Cudzy dokument	Podrobiona strona	Skradziony in blanco	Podrobiony	Dokument podróży wyłudzony w urzędzie	Wymiana fotografii	Podrobiona wiza	Podrobiony stempel	Podrobiona karta pobytu lub tytuł pobytowy	Inne
Albania	3				1			2				
Bangladesz	3	3										
Bezpaństwowcy	5						5					
Bośnia i Hercegowina	1	1										
Chiny	5	3		2								
Egipt	3										3	
Erytrea	1					1						
Ghana	2								1			1
Indie	1		1									
Irak	2	1			1							
Iran	2			1	1							
Jemen	1					1						
Kamerun	1		1									
Kenia	1											1
Kongo	1		1									
Litwa	1			1								
Mongolia	5	4	1									
Nepal	1	1										
Nigeria	9		5	2				1	1			
Pakistan	1			1								
Polska	4		1			1			2			
Rosja	4	1		1						2		
RPA	1					1						
Somalia	2		2									
Sri Lanka	3	2	1									
Syria	1							1				
Tunezja	1				1							
Turcja	4				2	1	1					
Ukraina	5	1			1	1		1		1		
Węgry	1		1									
RAZEM	75	17	14	8	7	6	6	5	4	3	3	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane statystyczne Nadwiślański Oddział Straży Granicznej.

Tabela 3. Liczba fałszerstw wg obywatelstw osób posługujących się sfałszowanymi dokumentami i technik fałszerstwa w 2011 r.

PAŃSTWO	RAZEM	Wiza wydłużona w urzędzie	Cudzy dokument	Podrobiona strona	Skradziony in blanco	Podrobiony	Wymiana fotografii	Podrobiona wiza	Podrobiona karta pobytu lub tytuł pobytowy	Podrobiony stempel	Dokument podróży wydłużony w urzędzie	Inne
Afganistan	5	2		2		1						
Albania	2		1		1							
Algieria	1	1										
Armenia	8	2		1				5				
Bangladesz	2				1							1
Bezpaństwowcy	3			3								
Chiny	5			3	1	1						
D.R. Kongo	1			1								
Egipt	3				1				2			
Gruzja	9	2		6		1						
Irak	5	1		1	1	1	1					
Iran	9			2		3	4					
Jordania	1	1										
Kamerun	4				1				3			
Kazachstan	1	1										
Kenia	2	2										
Kirgistan	8	8										
Kosowo	1	1										
Mołdowa	2			2								
Mongolia	3	3										
Nieustalone	1										1	
Polska	6	5		1								
Rosja	2	2										
Rosja	1											1
Somalia	8	8										
Sudan	2	2										
Syria	9					7	2					
Tanzania	2	2										
Turcja	4	3							1			
Ukraina	10	5	2		1			1		1		
Wietnam	15		7	5	3							
RAZEM	80	51	10	27	10	14	7	6	6	1	1	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane statystyczne Nadwiślański Oddział Straży Granicznej

Tabela 4. Liczba fałszerstw wg obywatelstw osób posługujących się sfałszowanymi dokumentami i technik fałszerstwa w 2012 r.

PAŃSTWO	RAZEM	dokument podróży				dokument pobytowy				wiza			stempel kontroli granicznej	inne
		cudzy	skradziony in blanco	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	cudzy	skradziony in blanco	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	wyłudzony w urzędzie	podrobiony na wzór oryginalnego	
Afganistan	2						1					1		
Albania	1	1												
Armenia	2											2		
Bangladesz	10	1		2	4		1	1						1
Bezpaństwowcy	4			1	3									
Białoruś	3				1							2		
Chiny	1				1									
D.R. Kongo	6	1			1		1	1				2		
Egipt	6	1			2		1		1			1		
Erytrea	1				1									
Etiopia	1	1												
Gruzja	6											6		
Indie	3	1				1		1						
Irak	12			7	1		1					3		
Iran	9	1		2	6									
Kamerun	1							1						
Kirgistan	4											4		
Mołdowa	3				3									
Mongolia	7											7		
Nigeria	5	4									1			
Pakistan	29	8		4	6		2	9						
Polska	2	1								1				
Rosja	3										3			
Sri Lanka	1	1												
Syria	77	1	15	39	3		3	16						
Togo	1				1									
Turcja	2				1		1							
Ukraina	40											29	11	
Uzbekistan	8						1					7		
Wietnam	1				1									
RAZEM	251	22	15	55	35	1	12	29	1	1	4	64	11	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane statystyczne Nadwiślański Oddział Straży Granicznej

Tabela 5. Liczba fałszerstw wg obywatelstw osób posługujących się sfałszowanymi dokumentami i technik fałszerstwa w 2013 r.

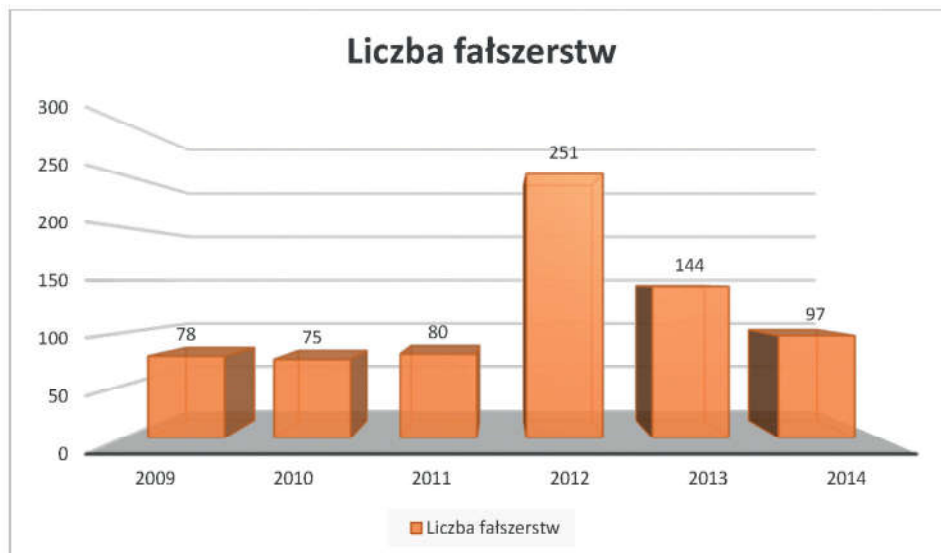
PAŃSTWO	RAZEM	dokument podróży				dokument pobytowy				wiza			stempel kontroli granicznej	inne
		cudzy	skradziony in blanco	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	cudzy	skradziony in blanco	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	wyłudzony w urzędzie	podrobiony na wzór oryginalnego	
Afganistan	20			2	6					5		7		
Albania	8				1							1		6
Algieria	1				1									
Armenia	2						1					1		
Bezpaństwowcy	1						1							
Białoruś	3											3		
Chiny	2	1										1		
D.R. Kongo	1				1									
Egipt	1						1							
Erytrea	3				1				1		1			
Ghana	1						1							
Gruzja	7						3			1	1	2		
Indie	3									2				1
Irak	5										3	2		
Iran	2	1										1		
Łotwa	1				1									
Nigeria	2	2												
Niger	1									1				
Pakistan	4			1			1	1	1					
Polska	3													3
Somalia	4	3		1										
Sudan	1											1		
Syria	44	3		15	23		2			1				
Tunezja	1				1									
Turcja	3		1									2		
Ukraina	15	1			2							12		
Wietnam	5	2		1	2									
RAZEM	144	13	1	20	39		10	1	2	10	5	33		10

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane statystyczne Nadwiślański Oddział Straży Granicznej

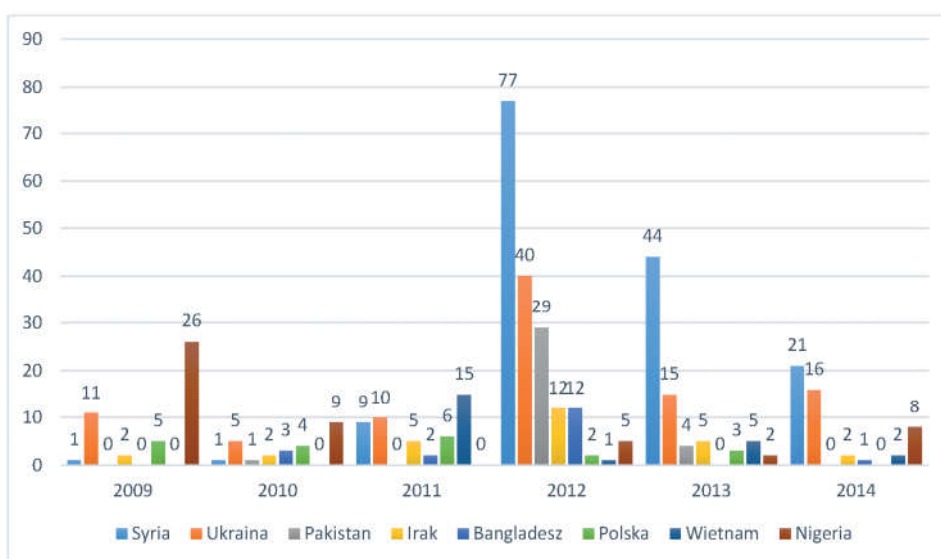
Tabela 6. Liczba fałszerstw wg obywatelstw osób posługujących się sfałszowanymi dokumentami i technik fałszerstwa w 2014 r.

PAŃSTWO	RAZEM	dokument podróży				dokument pobytowy				wiza			stempel kontroli granicznej	inne
		cudzy	skradziony in blanco	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	cudzy	skradziony in blanco	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	wyłudzony w urzędzie	podrobiony na wzór oryginalnego	
Albania	15	2			5									8
Afganistan	1			1										
Armenia	1											1		
Bangladesz	1													1
Chiny	2			1										1
D.R. Kongo	2	2												
Egipt	1							1						
Gruzja	3			1			1					1		
Indie	4	2					1			1				
Irak	2	1										1		
Jordania	1			1										
Kamerun	1													1
Mołdowa	1											1		
Mongolia	2											2		
Nigeria	8	7												1
Somalia	1				1									
Sri Lanka	2	1								1				
Syria	21	3		7	4	1	3			1	1	1		
Turcja	2			2										
Ukraina	16	2		2				1			2	9		
Uzbekistan	6											6		
Wietnam	2									1				1
RAZEM	97	20		15	10	1	5	2		4	3	22		13

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane statystyczne – Nadwiślański Oddział Straży Granicznej

Wykres 1. Liczba fałszerstw dokonanych w latach 2009-2012

Wykres 2. Liczba fałszerstw wg obywatelstw osób posługujących się sfalszowanymi dokumentami i technik fałszerstwa w latach 2009-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: dane statystyczne Nadwiślański Oddział Straży Granicznej

W roku 2012 wykryto w PSG Warszawa - Okęcie 251 fałszerstw przez funkcjonariuszy Straży Granicznej. W porównaniu do roku 2011 liczba fałszerstw wzrosła o 213%, a w odniesieniu do roku 2010 o 234%. W latach 2009-2012 można zauważyć tendencję wzrostową wykrytych fałszerstw, wynika to z kilku czynników - o zwiększeniu się liczby połączeń oraz zwiększeniem podróży z 4239611 do 4940095 jest to wzrost na poziomie 16,5%, doszkalania funkcjonariuszy oraz polepszenia się sprzętu umożliwiającego wykrycie fałszerstwa. Analizując dane za 2014 rok liczba ujawnionych przypadków ppgwp do RP zmniejszyła się o 18%, w porównaniu do analogicznego okresu 2013 roku oraz o 43% - do 2012 roku. Na powyższe niewątpliwie miała wpływ presja migracyjna do Polski w związku z abolicją dla cudzoziemców w 2012 roku jak również obserwowana nielegalna migracja do RP ze strony obywateli Syrii w 2013 roku. W analizowanym okresie dominujące nacje usiłujące nielegalnie przekroczyć polską granicę stanowili ob. Ukrainy, Gruzji, Uzbekistanu, Rosji i Pakistanu. Cudzoziemcy do wjazdu na terytorium RP wykorzystywali dokumenty sfałszowane lub oryginalne należące do innych osób, wydane w państwach UE lub w państwach, których obywatele korzystają z ruchu bezwizowego.

Tabela 7. Liczba fałszerstw wg krajów wystawiających (potencjalnie wystawiających) dokumenty i technik fałszerstwa w 2009 r.

PAŃSTWO	RAZEM	Cudzy dokument	Skradziony in blanco	Podrobiony	Podrobiona strona	Podrobiony stempel	Przerobiona karta pobytu lub tytuł pobytowy	Podrobiona karta pobytu lub tytuł pobytowy	Przerobiona wiza	Podrobiona wiza	Wiza wyłudzona w urzędzie	Wymiana fotografii
Austria	1	1										
Belgia	1			1								
Estonia	1				1							
Grecja	5	1	2		1			1				
Hiszpania	5	5										
Japonia	3			3								
Kanada	10	6			1					1		2
Kuba	1			1								
Litwa	4				3							1
Łotwa	1				1							
Niderlandy	2	2										
Nigeria	7			2	5							

PAŃSTWO	RAZEM	Cudzy dokument	Skradziony in blanco	Podrobiony	Podrobiona strona	Podrobiony stempel	Przerobiona karta pobytu lub tytuł pobytowy	Podrobiona karta pobytu lub tytuł pobytowy	Przerobiona wiza	Podrobiona wiza	Wiza wydłużona w urzędzie	Wymiana fotografii
Polska	21	1		1	3	1			1		12	2
Słowacja	1											1
Stany Zjedn. Ameryki	1	1										
Szwecja	5	5										
Turcja	1	1										
Wielka Brytania	7		2	1	2				1			1
Włochy	1						1					
RAZEM	78	23	4	9	17	1	1	1	2	1	12	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane statystyczne Nadwiślański Oddział Straży Granicznej

Tabela 8. Liczba fałszerstw wg krajów wystawiających (potencjalnie wystawiających) dokumenty i technik fałszerstwa w 2010 r.

PAŃSTWO	RAZEM	Wiza wydłużona w urzędzie	Cudzy dokument	Podrobiona strona	Skradziony in blanco	Podrobiony	Dokument podróży wydłużony w urzędzie	Wymiana fotografii	Podrobiona wiza	Podrobiony stempel	Podrobiona karta pobytu lub tytuł pobytowy	Inne
Austria	1		1									
Belgia	1					1						
Dania	1			1								
Francja	1			1								
Grecja	7				4			3				
Irak	5						5					
Japonia	2			2								
Jemen	1					1						
Kanada	2		1						1			
Kongo	1		1									
Litwa	1			1								
Łotwa	1			1								

PAŃSTWO	RAZEM	Wiza wydłużona w urzędzie	Cudzy dokument	Podrobiona strona	Skradziony in blanco	Podrobiony	Dokument podróży wydłużony w urzędzie	Wymiana fotografii	Podrobiona wiza	Podrobiony stempel	Podrobiona karta pobytu lub tytuł pobytowy	Inne
Mongolia	1		1									
Niemcy	6				3				1	2		
Nigeria	3		2	1								
Polska	23	17	1			1		1		1		2
Słowacja	1					1						
Stany Zjednoczone Ameryki	2								2			
Szwecja	3		3									
Turcja	1						1					
Węgry	1		1									
Wielka Brytania	6		3	1		1		1				
Włochy	4					1					3	
RAZEM	75	17	14	8	7	6	6	5	4	3	3	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane statystyczne Nadwiślański Oddział Straży Granicznej

Tabela 9. Liczba fałszerstw wg krajów wystawiających (potencjalnie wystawiających) dokumenty i technik fałszerstwa w 2011 r.

PAŃSTWO	RAZEM	Wiza wydłużona w urzędzie	Cudzy dokument	Podrobiona strona	Skradziony in blanco	Podrobiony	Wymiana fotografii	Podrobiona wiza	Podrobiona karta pobytu lub tytuł pobytowy	Podrobiony stempel	Dokument podróży wydłużony w urzędzie	Inne
Bangladesz	1											1
Belgia	1					1						
Bułgaria	1						1					
Chiny	1							1				
Czechy	8			4		3			1			
D.R. Kongo	1			1								
Dania	2					2						
Estonia	1		1									

Nielegalna migracja i jej rodzaje na przykładzie przejścia granicznego...

PAŃSTWO	RAZEM	Wiza wydłużona w urzędzie	Cudzy dokument	Podrobiona strona	Skradziony in blanco	Podrobiony	Wymiana fotografii	Podrobiona wiza	Podrobiona karta pobytu lub tytuł pobytowy	Podrobiony stempel	Dokument podróży wydłużony w urzędzie	Inne
Francja	3			1		1	1					
Grecja	9				4		1		4			
Irak	2					1	1					
Iran	1			1								
Izrael	3						3					
Japonia	1					1						
Kanada	2					2						
Litwa	10	1		7		2						
Łotwa	4			4								
Niemcy	4				4							
Norwegia	1			1								
Polska	50	45	1	1						1	1	1
Rumunia	3			2		1						
Słowacja	1			1								
USA	5	5										
Szwecja	1			1								
Tajlandia	5							5				
Tajwan	3			3								
Wietnam	7		7									
Włochy	4		1		2				1			
RAZEM	135	51	10	27	10	14	7	6	6	1	1	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane statystyczne Nadwiślański Oddział Straży Granicznej

Tabela 10. Liczba fałszerstw wg krajów wystawiających (potencjalnie wystawiających) dokumenty i technik fałszerstwa w 2012 r.

PAŃSTWO	RAZEM	dokument podróży				dokument pobytowy				wiza			stempel kontroli granicznej	inne
		cudzy	skradziony in blanco	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	cudzy	skradziony in blanco	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	wyłudzony w urzędzie	podrobiony na wzór oryginalnego	
Algieria	1				1									
Austria	8			8										
Bangladesz	5	1			4									
Belgia	1							1						
Bułgaria	1				1									
Czechy	7			6	1									
Dania	2			2	1									
Egipt	1				1									
Estonia	1											1		
Francja	13			9	4									
Grecja	38	1		10	1	8	17	1						
Hiszpania	22	2		11	2		5			2				
Indie	2	1			1									
Izrael	1				1									
Kanada	3	3												
Litwa	1				1									
Maroko	1	1												
Niemcy	18		15			3								
Nigeria	1	1												
Norwegia	1			1										
Pakistan	14	8		1	5									
Polska	79	1			2			1			1	63	11	1
Portugalia	2			1		1								
Rumunia	3				3									
Słowacja	2			2										
Stany Zjedn. Ameryki	1									1				
Syria	5	1			4									
Szwecja	1	1												
Togo	1				1									
Węgry	1				1									
Wlk. Brytania	3			3										
Włochy	9	1		1		1	5				1			
RAZEM	251	22	15	55	35	1	12	29	1	1	4	64	11	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane statystyczne Nadwiślański Oddział Straży Granicznej

Tabela 11. Liczba fałszerstw wg krajów wystawiających (potencjalnie wystawiających) dokumenty i technik fałszerstwa w 2013 r.

PAŃSTWO	RAZEM	dokument podróży				dokument pobytowy				wiza			stempel kontroli granicznej		inne
		cudzy	skradziony in blanco	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	cudzy	skradziony in blanco	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	wyłudzony w urzędzie	podrobiony na wzór oryginalnego		
Austria	2			2											
Belgia	1				1										
Bośnia i Hercegowina	1												1		
Bułgaria	5				4								1		
Chiny	1	1													
Czechy	1											1			
Etiopia	1			1											
Francja	9	2		1	4						2				
Grecja	10						9				1				
Hiszpania	4							3	1						
Japonia	1				1										
Kanada	1	1													
Łotwa	1														1
Maroko	3				3										
Niderlandy	1	1													
Niemcy	24		1	1	1		4			5		1	6	5	
Pakistan	1			1											
Polska	38			1		1				1		32		3	
Słowacja	5			5											
Sudan	2				2										
Syria	8				8										
Szwecja	7	6			1										
Tunezja	1				1										
Turcja	4				4										
Węgry	1				1										
Wietnam	3	2			1										
Włochy	9			1	2			1					2	3	
RAZEM	144	13	1	13	34	1	13	4	1	6	3	34	10	12	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane statystyczne Nadwiślański Oddział Straży Granicznej

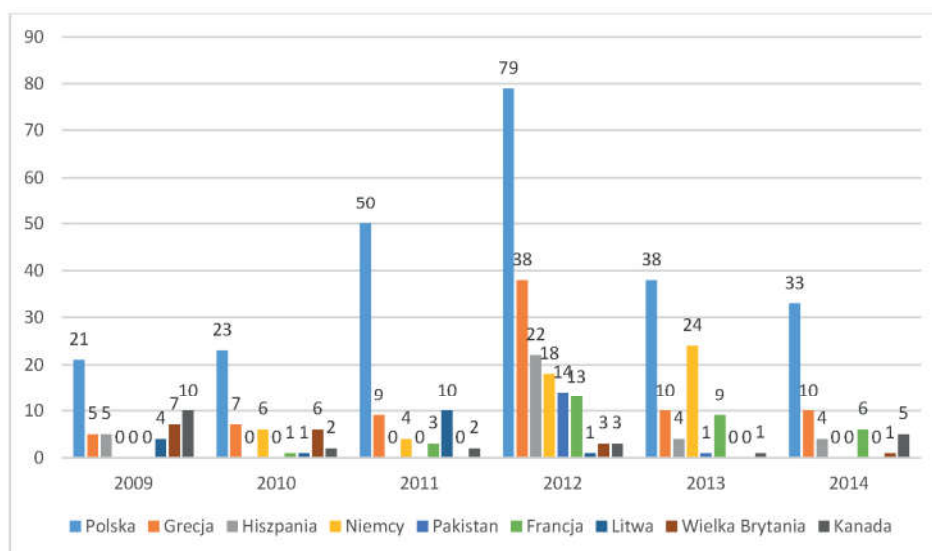
Tabela 12. Liczba fałszerstw wg krajów wystawiających (potencjalnie wystawiających) dokumenty i technik fałszerstwa w 2014 r.

PAŃSTWO	RAZEM	dokument podróży				dokument pobytowy				wiza			stempel kontroli granicznej	inne
		cudzy	skradziony in blanco	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	cudzy	skradziony in blanco	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	podrobiony na wzór oryginalnego	przerobiony	wyłudzony w urzędzie	podrobiony na wzór oryginalnego	
Albania	1	1												
Belgia	1													1
Bułgaria	1													1
Czechy	1											1		
Francja	6									3			2	1
Grecja	10			1	3		2						3	1
Hiszpania	4	3											1	
Hongkong	1			1										
Indie	1	1												
Irak	1	1												
Izrael	1	1												
Kanada	5	5												
Korea	1			1										
Malezja	1	1												
Polska	33						2			3	25		3	
Słowacja	1			1										
Słowenia	1									1				
Szwecja	2	1											1	
Węgry	2													2
Włochy	22		8		5	7						2		
Wielka Brytania	1				1									
RAZEM	96	14	8	4	9	9	2			7	25	2	10	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie: dane statystyczne Nadwiślański Oddział Straży Granicznej

Z kierunku z Polski zagrożenie związane z nielegalną migracją dotyczy cudzoziemców, którzy migrują do Wielkiej Brytanii, Irlandii, Kanady, na podstawie dokumentów sfalszowanych lub oryginalnych należących do innych osób. Dotyczy to przede wszystkim obywateli Albanii, Ukrainy i Nigerii. Skala ujawnionych przypadków zwiększyła się o 211% w porównaniu do 2013 roku i o 43% w odniesieniu do 2012. Warto tutaj zwrócić uwagę na zjawisko nielegalnej migracji obywateli

Ukrainy, którzy wjeżdżali do Polski na podstawie swoich paszportów i polskich wiz, najczęściej z prawem do pracy, a następnie posiadając sfałszowane dokumenty (polskie, rumuńskie) udawali się do Wielkiej Brytanii i Irlandii. Z uwagi na znaczny wzrost ujawnionych przypadków, informacje o zaangażowaniu grup przestępczych zaopatrujących cudzoziemców w sfałszowane dokumenty, jak również siatkę połączeń oferowanych do Wielkiej Brytanii i Irlandii.

Wykres 3. Liczba fałszerstw wg krajów wystawiających (potencjalnie wystawiających) dokumenty i technik fałszerstwa w latach 2009-2014

Ze statystyk dotyczących ujawnianych fałszerstw dokumentów podczas przekraczania granicy państwowej wynika, że najczęściej stosowane jest przerobienie: 95-98%, pozostałe przestępstwa przeciwko dokumentom to podrobienia i fałszerstwa intelektualne. Podrobienie dokumentu, szczególnie paszportu (duża ilość stron, okładki, strona personalizacyjna, zabezpieczenia w papierze, zabezpieczenia specjalne) nastręcza fałszerzom dużo trudności, w większości przypadków nie do pokonania. Zdecydowanie łatwiej jest przerobić pewne elementy - nie wymaga to tak dużego nakładu pracy i pozwala na wąską specjalizację. Dlatego podczas szkoleń skupiamy się przede wszystkim na metodach wykrywania wszelkich przeróbek w dokumentach autentycznych. Najczęściej stosowane przerobienia dotyczą wymiany fotografii – 85%, zmiany zapisów przez osoby nieuprawnione – 5,5%, wymiany kart – 4,5% i techniki mieszanej – 5%.

Mimo tego, że zabezpieczenie fotografii na przestrzeni ostatnich 20 lat uległo ogromnym zmianom – od zabezpieczania zdjęcia pieczęciami tuszowymi,

pieczęciami tłoczonymi suchymi, izami, folią transparentną, drukowaniem fotografii przy użyciu najnowocześniejszych technik, użycia grawerowania laserowego - jest to w dalszym ciągu element, który przerabiany jest najchętniej przez fałszerzy. Wystarczy wymienić fotografię, a otrzymujemy całkowicie nowy dokument i nową tożsamość. Z pomocą przychodzą nam najnowsze technologie, czyli dokumenty biometryczne nazywane także e-dokumentami. W tym wypadku fałszerza będzie próbował zastępować haker.

Dlatego w toku szkolenia skupić się należy na nauce rozpoznawania wszelkiego rodzaju przeróbek. Funkcjonariusz nie musi posiadać gruntownej wiedzy na temat użytych do przeróbki urządzeń, czy materiałów. Musi wiedzieć natomiast w jaki sposób ujawnić fałszerstwo, tj. posiadać wiedzę pozwalającą na właściwą analizę badanego dokumentu oraz wiedzę na temat zabezpieczeń stosowanych w trakcie produkcji papieru a także o jego właściwościach (znaki wodne, włókna zabezpieczające, nitki zabezpieczające), zabezpieczeń w druku (offset, wkłęsłodruk, typografia). W obecnej dobie musimy pamiętać także o poliwęglanie, który stosowany jest coraz powszechniej tj. przy dodatkowym zabezpieczeniu strony personalizacyjnej. Funkcjonariusz poznaje także rodzaje giloszu na kartach paszportowych (dokumentów podróży, dowodów osobistych itp.), potrafi nazwać i rozpoznać zabezpieczenia specjalne (efekt kątowy, OVI, hologramy, efekt CLI, MLI). Rozróżnia zabezpieczenia widoczne w różnego rodzaju świetle, m.in. świetle UV o różnej częstotliwości fali i wreszcie same zabezpieczenia strony z danymi personalnymi (techniki nanoszenia fotografii, danych personalnych, zabezpieczenia tejże strony).

Jak widać elementów składowych jest bardzo wiele. Nierozzerwalną częścią analizy dokumentów jest sprawdzanie tożsamości osoby. Właściwe zastosowanie odpowiednich technik pozwala w wielu przypadkach ujawnić fałszerstwo lub użycie dokumentu przez osobę nieuprawnioną np. wymianę fotografii. Ale to temat do osobnych rozważań.

Bardzo dużą uwagę podczas szkolenia poświęcano paszportom wydawanym przez władze Rzeczypospolitej Polskiej, ponieważ po głębszym zastanowieniu się uzyskamy całkiem sporą liczbę wszelkiego rodzaju dokumentów, które uprawniają do przekroczenia granicy państwowej, albo są bezpośrednio związane z jej przekraczaniem lub pobytem cudzoziemców na terytorium RP. Pozwolę sobie wymienić tylko te podstawowe.

Dlaczego tak istotne są dokumenty polskie? Nie wynika to jedynie z poczucia patriotyzmu i najwygodniejszego dostępu do tych dokumentów. Przede wszystkim zdajemy sobie sprawę, że ok. 50% osób, które przekraczają granice naszego kraju posługuje się właśnie tymi dokumentami. I właśnie w tym obszarze najchętniej poruszają się fałszerze. W związku z powyższym, podczas szkolenia kładziony jest ogromny nacisk na znajomość budowy i zabezpieczeń dokumentów polskich.

Przyszły funkcjonariusz w przypadku polskich dokumentów - musi mieć w głowie. Że podczas kontroli granicznej nie ma czasu na porównanie dokumentu ze wzorami. Te wzory są „kodowane” w głowach słuchaczy podczas szkolenia. Szczegółowe porównanie następuje wówczas, kiedy mamy do czynienia z symptomami fałszerstwa. Pragnę podkreślić, że funkcjonariusz Staży Granicznej uzbrojony jest w bardzo groźną broń skierowaną przeciwko fałszerzom, a mianowicie komputerową bazę dokumentów z całego świata opracowaną i uzupełnianą na bieżąco przez Laboratorium Kryminalistyczne Straży Granicznej. Baza ta znajduje się w wewnętrznej sieci i oczywiście nie jest ogólnie dostępna z zewnątrz. To doskonały materiał porównawczy w przypadku jakichkolwiek wątpliwości czy podejrzeń. Dzięki tej bazie posiadamy możliwość dokładnej analizy dokumentu i porównania go z wzorem, czyli budową i zabezpieczeniami oraz zbadania go przy użyciu będącego na wyposażeniu placówek Straży Granicznej specjalistycznego sprzętu optycznego. Ale żeby do takiego wnikliwego porównania doszło funkcjonariusz musi znaleźć punkt zaczepienia, czyli element, który według jego oceny nie pasuje do całości. Często zwraca uwagę na brak danego elementu lub na niedostatecznej staranności jego wykonania. W ogromnej liczbie przypadków wykrycie fałszerstwa wynika z obserwacji podróżnych jaką prowadzą kontrolerzy podczas przekraczania granicy.²⁴ Obserwacja ta czyniona jest jeszcze przed faktyczną kontrolą dokumentu. Samo zachowanie osoby może zwrócić uwagę funkcjonariusza: nadmierna wylewność, niespotykana na co dzień chęć współpracy, a z drugiej strony małomówność, ignorowanie kontrolera, unikanie jego wzroku i rozmowy z nim. W takich wypadkach należy jeszcze bardziej wnikliwie poddać analizie dokument podróży pod kątem jego autentyczności oraz tożsamości osoby. Trzeba przyznać, że polskie dokumenty podróży są zabezpieczane na bardzo wysokim poziomie, co na pewno utrudnia pracę fałszerzom, a funkcjonariuszom zdecydowanie ułatwia. Pozostaje jeden warunek - gruntowna znajomość dokumentu. Jednostka szkoleniowa, nie ma bezpośrednio możliwości pozyskiwania dokumentów, które zostały ujawnione jako sfałszowane. Otrzymują te dokumenty po wcześniejszym ich zbadaniu i zaszeregowaniu pod względem rodzaju fałszerstwa. Dlatego czynimy starania w celu pozyskania tychże z Laboratorium Kryminalistycznego Straży Granicznej.

Fałszerze skupiają się na elementach, które podrobić, przerobić jest najłatwiej. Często spotykamy się z fałszowaniem stempli kontroli granicznej. Dlaczego? Stempel z nową datą legalizuje pobyt cudzoziemca na następne 90 dni. Dlatego kolejny wzór jaki mamy w głowie to wzór stempla kontroli granicznej, który najczęściej jest podrabiany w całości lub przerabiany w obszarze daty.

Elementem, na który także wyczulamy podczas szkolenia jest pole odczytu maszynowego, a konkretnie czcionka OCR-B wykorzystywana do wykonania wiersza

²⁴ M. Ilnicki, *Służby graniczne w walce z terroryzmem : polskie warunki ustrojowo-prawne*, Toruń 2011.

ICAO. Znajdujące się tam zapisy służą jako dodatkowy element pozwalający na weryfikację dokumentu pod kątem jego autentyczności.

Jaka jest skuteczność funkcjonariuszy jeśli chodzi o ujawnianie sfalszowanych dokumentów podróży? Statystyki mówią o 1500 - 1800 wykrywanych rocznie przestępstwach przeciwko dokumentom na przestrzeni ostatnich lat. Mówimy o przypadkach ujawnianych na pierwszej linii, czyli podczas kontroli granicznej. Niestety nie znamy czarnej liczby przestępstw z tym związanych, czyli nie mamy informacji na temat dokumentów, które zostały przerobione (podrobione) i nie wzbudziły podejrzeń pograniczników.

Powiedzieliśmy sobie o kształceniu adeptów sztuki ochrony granicy, ale przy okazji należy wspomnieć o doświadczeniu funkcjonariuszy. Z obserwacji i spostrzeżeń poczynionych podczas mojej służby wynika, że zdecydowanie większe szanse na wykrycie fałszerstwa ma strażnik, który pracuje już kilka lat. Jest to oczywiste, ponieważ posiada wiedzę, do której dokłada coś nieocenionego - doświadczenie, praktykę i popularnie zwanego „nosa” i to nie tylko w przenośni. Swego czasu folia zabezpieczająca w jednym z paszportów była odklejana przy użyciu ogólnie dostępnego acetonu. Następnie wymieniano fotografię i naklejano folię ponownie.

ZAKOŃCZENIE

Zjawisko migracji nie jest dla współczesnej cywilizacji czymś nowym. Konsekwencjami migracji często bywa zmiana sposobu życia, zachowania, czy też wizji świata. Przemieszczenia migracyjne stają się źródłem procesów społeczno-kulturowych związanych z obecnością przybyszów w społeczeństwie przyjmującym. Główny kierunek migracji w obszarze europejskim przebiega ze Wschodu na Zachód. Polska była traktowana i nadal jest jako kraj tranzytowy, chociaż należy zaznaczyć, że coraz większa liczba cudzoziemców szuka możliwości zamieszkania w naszym kraju.

Z badań wynika, że migracje stanowią istotny czynnik w życiu społeczeństw, a także że migranci zmieniają własny system wartości i wiedzy pozyskanej w interakcjach z innymi osobami. Cudzoziemcy modyfikują pełnione role społeczne, wybory życiowe, przyjmują nowy styl działania, który egzemplifikuje się poziomem świadomości i stopniem identyfikacji wobec innych i własnej grupy²⁵.

Społeczeństwo, z którym styka się migrant, jawi się mu jako rzeczywistość obiektywna i jako rzeczywistość subiektywna. W sytuacji pogranicza następuje tworzenie nowej rzeczywistości. Cudzoziemiec znajduje świat życia codziennego, dla którego próbuje znaleźć zobiektywizowane uzasadnienie. W rezultacie nowa, przytłaczająca rzeczywistość „tu i teraz” wpływa na jego tożsamość. Jej zjawiska i elementy, wzory i pozytywy mają zarówno określoną strukturę przestrzenną, jak i czasową.

²⁵ R.B. Woźniak, *Socjologiczne implikacje migracji cudzoziemców w Polsce. Studium pogranicza polsko-niemieckiego*, Uniwersytet Szczeciński, Rozprawy i Studia T(CDX), Szczecin 1999, s. 48.

Wspólnota Europejska stworzyła spójny i kompleksowy zbiór norm prawnych regulujących różne aspekty przyjmowania imigrantów w państwach członkowskich Unii Europejskiej. W powyższym artykule analizowano kilka podstawowych problemów związanych z nielegalną imigracją oraz metody walki z nią w lotniczym przejściu granicznym. Jak pokazały powyższe rozważania Wspólnota dysponuje własnymi regulacjami dotyczącymi: przekraczania granic wewnętrznych i zewnętrznych, przeprowadzania kontroli na granicach zewnętrznych, nakładania dodatkowych obowiązków na przewoźników, definiowania i karania nielegalnego wjazdu, pobytu i tranzytu. Wszystkie powyższe regulacje są traktowane jako instrumenty przeciwdziałania nielegalnej imigracji. Należy pamiętać iż szkolenie funkcjonariuszy z coraz to nowszych metod fałszerstw dokumentów oraz nasilenie kontroli granicach zewnętrznych, portach lotniczych – owocować będzie co raz to większą wykrywalnością nielegalnych imigrantów, którzy to nie przebiegają w środkach i metodach bo dostać się do kraju docelowego.

LITERATURA

- [1] BALICKI J., STALKER P., *Polityka imigracyjna i azylowa*, Warszawa 2006.
- [2] BARTZ B., *Idea wielokulturowego wychowania w nowoczesnych społeczeństwach*, Duisburg - Radom 1997.
- [3] BOJARSKI T., *Kierunki zmian dokonanych w kodeksie karnym z 1997 roku. Charakterystyka ogólna*, [w:] T. Bojarski, K. Nazar, A. Nowosad, M. Szwarczyk (red.), *Zmiany w polskim prawie karnym po wejściu w życie kodeksu karnego z 1997 roku*, Lublin 2006.
- [4] BORAWSKA-KĘDZIERSKA E., STRĄK K., *Polityka wizowa, azylowa i imigracyjna*, Warszawa 2009.
- [5] FLORCZAK A., *Uchodźcy w Polsce między humanitaryzmem a pragmatyzmem*, Toruń 2003.
- [6] HANKINS FR. M., *Adaptation*, [w:] *Encyclopedia of the Social Science*, t. 1.
- [7] HERZOG A., *Zmiany w kodeksie karnym w 2005 r.*, *Diariusz Prawniczy* 2006, nr 1.
- [8] HONDRICH K.O., *Wirtschaftliche Entwicklung, Soziale konflikte und politische Freiheiten*, Frankfurt/M. 1970.
- [9] ILNICKI M., *Służby graniczne w walce z terroryzmem: polskie warunki ustrojowo-prawne*, Toruń 2011.
- [10] JACEWICZ K., *System wartości młodzieży Czeczenii*, Koszalin 2007.
- [11] JURCZAK D., *Nielegalna migracja cudzoziemców na pograniczu polsko-niemieckim 1996-2000. Studium socjologiczne*, WSiE TWP, Olsztyn 2009.
- [12] KACPRZAK L., KNOPEK J., *Bezpieczeństwo państw a procesy migracyjne*, Piła 2008.
- [13] *Kodeks Wykroczeń*, 2006.
- [14] LISIECKI ST., *Robotnicy cudzoziemscy w strukturze społeczeństwa zachodniopomorskiego*, Poznań 1991.

- [15] MAREK A., Kodeks karny. Komentarz, Wyd. 5, Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010.
- [16] SZTUMSKI J., Człowiek i wartości, Katowice 1992.
- [17] THOMAS W.J., ZNANIECKI F., Chłop polski w Europie i Ameryce, Warszawa 1976.
- [18] Ustawa z dnia 22.04.2005 r., o zmianie ustawy o straży granicznej i niektórych innych ustaw.
- [19] WOŹNIAK R.B., Socjologiczne implikacje migracji cudzoziemców w Polsce. Studium pogranicza polsko-niemieckiego, Uniwersytet Szczeciński, Rozprawy i Studia T(CDX), Szczecin 1999.
- [20] ZAWŁOCKI R., Kodeks karny „śmietnikowy”, [w:] S. Pikulski, M. Romańczuk-Grącka, B. Orłowska-Zielińska [red.], Tożsamość polskiego prawa karnego, Olsztyn 2011.

THE EXAMPLES OF ILLEGAL MIGRATION CONCERNS AT THE AIR BORDER CROSSING OF WARSAW – OKĘCIE IN 2009-2012

Abstract: As author notices in the article, the international migration has significantly risen in the recent years. The number of the world migrants is totalled around 200mln persons. The factors determining this phenomenon are many. People are always trying to get where it is easier to live, and where they have a better chance for success in life. However, in addition to this type of voluntary migration, there are also involuntary migrations, resulting from the persecution in own country, civil war, revolution, or foreign aggression. The focus is made on selected issues of illegal migration, occurring in 2009-2012, as it was exposed at the air and border-crossing of the national border post of Warsaw – Okęcie. Author presents data and types of responses to migratory issues, immigration and asylum policy, and presents overview of methods of combating the illegal migration at the border crossing.

Keywords: migration, immigrants, crime, migration, illegal migration, the structure of migration flows, security.